

COVID-19'A YÖNELİK TUTUM VE DAVRANIŞLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE BİR UYGULAMA

EVALUATION OF ATTITUDES AND BEHAVIORS TOWARDS COVID-19 AND AN APPLICATION

Öğr. Gör. Figen ÖZŞAHİN

Avrasya Üniversitesi, figen.ozsahin@avrasya.edu.tr, orcid.org/0000-0001-9227-4938

Öğr. Gör. Dr. Ayşe Nihan ARIBAŞ

Aksaray Üniversitesi, nihan_dinc85@hotmail.com, orcid.org/0000-0002-5142-874X

Makale Gönderim-Kabul Tarihi (09.04.2021-12.07.2021)

Öz

Bu araştırma, Covid-19'a yönelik tutum ve davranışların değerlendirilmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Trabzon ve Konya illerinde ikamet etmekte olan kişiler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen ve araştırmaya katılmayı kabul eden 667 kişi oluşturmaktadır. Veriler, kartopu örneklem yöntemiyle ve Google anket kullanılarak; Demografik Bilgi Formu, Covid-19 İçin Tutum ve Davranışların Belirlenmesine Yönelik Soru Formu, Covid-19'un önlenmesi ve kontrolüne yönelik tutumlar ölçeği ve Covid-19 önleme ve kontrolüne ilişkin davranış düzeyi ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, t testi, Anova testi kullanılmıştır. Araştırmaya katılanların %65,7 si kadın ve %58,2'si 18-30 yaş aralığında olup; %40'ı öğrenci ve %36,4'ü ön lisans mezunudur. Ayrıca, Covid-19'a yönelik tutumlar toplam puan ortalaması 42,33±5,70 ve Covid-19'a yönelik davranışlar toplam puan ortalaması 26,82±2,14'tür. Bu bulguya dayanarak, araştırmaya katılan kişilerin Covid-19'a yönelik tutum ve davranışlarının iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Yapılan karşılaştırmalarda, yaşanılan yer, toplu ortamlara girme endişesi, ölüm kaygısı ve cinsiyet değişkenlerinin Covid-19'a yönelik tutum ölçek puanlarını etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca, Covid-19'a yönelik davranış ölçek puanlarını ise cinsiyet, eğitim durumu, toplu ortamlara girme endişesi ve ölüm kaygısı değişkenlerinin etkilediği belirlenmiştir. Genel olarak demografik değişkenlerin Covid-19 İçin Tutum ve Davranışları etkilediği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: covid-19, tutum, davranış

Abstract

This research was conducted as a descriptive study in order to evaluate the attitudes and behaviors towards Covid-19. The population of the research consists of people residing in the provinces of Trabzon and Konya. The sample of the research consists of 667 people who were chosen by random sampling method and agreed to participate in the research. Data were collected by snowball sampling method and using Google survey; Demographic Information Form, Questionnaire for Determining Attitudes and Behaviors for Covid-19, Attitudes Scale for Prevention and Control of Covid-19, and Behavior Level Scale for Covid-19 Prevention and Control were collected. Descriptive statistics, t test, Anova test were used in the analysis of the data. 65.7% of the participants in the research are women and 58.2% are between the ages of 18-30; 40% of them are students and 36.4% of them are associate degree graduates. In addition, the total mean score of attitudes towards Covid-19 is 42.33 ± 5.70 and the total mean score of behaviors towards Covid-19 is 26.82 ± 2.14 . Based on this finding, it can be said that the attitudes and behaviors of the people participating in the study towards Covid-19 are at a good level. In the comparisons, it was determined that the place of residence, the anxiety of entering public environments, death anxiety and gender variables affect the attitude scale scores towards Covid-19. In addition, it was determined that the behavioral scale scores for Covid-19 were affected by the variables of gender, education level, fear of entering public environments, and death anxiety. In general, it is seen that demographic variables affect Attitudes and Behaviors for Covid-19.

Keywords: covid-19, attitude, behavior

GİRİŞ

Covid-19 2019 yılının son aylarında Çin’de ortaya çıkan ve bütün dünyayı tehdit eden, dolayısıyla hayatın her alanında herkesi zorluklarla karşı karşıya bırakan bir salgındır. Covid-19’dan korunmak, bu salgının bilincinde olarak hayatı idame ettirmeye çalışmak ise oldukça zor ve meşakkatli bir süreçtir. Bu süreçten en az hasar ile çıkabilmek ve sağlığı koruyabilmek, gerekli tedbirlerin alınması, hastalık hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olunarak doğru tutumlar geliştirip bu tutumlara uygun davranmayı gerektirmektedir. Bu nedenle, günümüzün en önemli sorunlarından ve dolayısıyla da en güncel konularından birisi olan Covid-19’a yönelik tutum ve davranışların değerlendirilmesini içeren bu çalışma planlanmıştır.

Covid-19

Tarih boyunca sürekli olarak görülmekte olan hastalık ve salgınlara rağmen, sağlık hizmetlerindeki iyileşmeleri ve küresel salgınlara neden olan durumları kavramak, bu hastalıkların etkilerini azaltma konusunda önemli bir araçtır (Türken ve Köse, 2020).

Daha önceki senelerdeki araştırmalar ve bilim insanları tarafından yayınlanan raporlara göre; küreselleşen dünyada salgınların giderek artacağını ve bu salgınlardan dünyadaki tüm toplumların etkileneceği önceden tahmin edilmiştir. Bu nedenle, salgınların nereden çıkacağı, ne zaman veya nasıl meydana geleceği öngörülememektedir. Ancak, bu salgınların ne kadar şiddetli olacağını; siyasi karar mekanizmalarının durumu ne şekilde yöneteceği ve hangi sağlık yönetim araçlarının kullanılacağını ortaya koyacaktır. Çok eski tarihlerde, çok sayıda insanın ölümüne yol açmış ve günümüzde tamamen yok edildiği düşünülen hastalıklar bile yeniden ortaya çıkarak birbirinden farklı bölgelerde yaşayan insanların hayatlarını tehdit etmeye devam etmektedir. Dikkat edilmesi gereken şudur; her nerede olunursa olursun, dünya üzerinde hastalıkların tümünün tedavisinde, dünya kamuoyunun ortak bir us ve mesuliyet ile bir araya gelmek suretiyle daha fazla yayılma göstermeden bu salgınlara müdahale edebilmesidir (Budak ve Korkmaz, 2020).

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 7 Sayı/Issue : 2 Yıl/Year : 2021 ISSN -2149-6161

COVID-19, ilk olarak Çin'in Vuhan Eyaleti'nde, 2019 yılının Aralık ayının sonlarında belirti (ateş, öksürük, nefes darlığı) gösteren kişiler üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda 13 Ocak 2020 tarihinde tanımlanan bir virüs olup, önce Vuhan eyaletinde yer alan deniz ürünleri ve hayvan pazarında bulunanlarda tespit edilmiştir. Daha sonra insandan insana bulaşarak Vuhan başta olmak üzere önce diğer şehirlere ve eyaletlere, daha sonra diğer dünya ülkelerine yayılmıştır. Koronavirüs ailesi hayvanlar ya da insanlarda hastalık oluşturabilen oldukça büyük bir virüs ailesidir. İnsanlarda, birkaç koronavirüsün soğuk algınlığından Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS) ve Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS) gibi daha şiddetli hastalıklara kadar solunum yolu enfeksiyonlarına neden olduğu bilinmektedir. Bu hastalığa, SAR-CoV-2 virüsü neden olmaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2021).

COVID-19 tıpkı dünyada daha önce görülmüş salgınlarda olduğu gibi, bireyin, bütün dünyada toplum sağlığı üzerinde tehdit oluşturabilecek bir virüs taşıyıcısına evrilebileceğini göstermiştir. Bu salgına sebep olan durumların yok edilmesi, benzer salgınların önüne geçebilmekte ama başka nedenden ötürü yine aynı yerde ya da daha başka bir yerde meydana gelebilecek olan başka bir salgına karşı hassasiyet aynen devam edecektir. Bu hassasiyetin giderilmesi, taşıyıcı olan kişinin, salgın döneminde ne kadar süreceği belli olmayan bir zaman dilimi için bir süre gözetim altında tutulması ve kısmi olarak özgürlüklerin kısıtlanmasını gerektirmektedir. COVID-19'un, yol açtığı ya da açacağı tahribatın boyutları henüz tahmin edilememektedir, ancak bu tahribatın boyutları ne ve ne kadar olursa olsun, bundan sonraki süreçte, diğer açılardan olduğu gibi uluslararası ilişkiler bakımından da ne gibi etkiler yaratacağı ile ilgili olarak yapılacak olan analizlerde, COVID-19 krizi referans gösterilecektir. COVID-19 kaynaklı krizin şu anki hali ile oluşturduğu tehdidin kişilerden ulusal yapılanmalara, devletlerden uluslararası sistemin yapı ve işleyişine kadar birçok yansımaya olacaktır (Arslan ve Karagül, 2020: 4).

COVID-19 pandemisi, bir pandeminin belirsizlik, değişen koşullar ve hızla değişen öneriler gibi birçok özelliğini göstermektedir. Sağlık hizmeti hasta hastaların sayısı kadar baş edemiyorsa, kaynakların sorumlu bir şekilde planlanması ve tahsisi önemli bir konu haline gelir ve onlara optimum bakım sağlamaktadır. Koronavirüs hastalığı (COVID-19), yeni keşfedilen bir koronavirüsün sebep olduğu bulaşıcı bir hastalıktır ve bu virüs ile enfekte olan birçok birey, hafif ya da orta derecede solunum yolu hastalığı yaşamakta ve özel tedavi gerektirmeden iyileşmektedir. Yaşlılar ve kardiyovasküler hastalık, diyabet, kronik solunum hastalığı ve kanser gibi altta yatan tıbbi sorunları olan bireylerin hastalığı ciddi geçirme olasılığı daha yüksektir. Bulaşmayı önlemenin ve hızını kesebilmenin en iyi yolu, COVID-19 virüsünün sebep olduğu hastalık konusunda ve bu virüsün nasıl yayıldığı hakkında halkın bilgilendirilmesidir (WHO, 2020). COVID-19, herkesi farklı şekilde etkilemektedir. Enfekte olan kişilerin çoğu hafif veya orta derecede hastalanıp, hastaneye yatmadan iyileşmektedir. Hastalığın birçok semptomu bulunmaktadır ancak en yaygın semptomları; ateş, kuru öksürük ve yorgunluktur. Daha az yaygın olan semptomlar ise; ağrı ve sızılar, boğaz ağrısı, ishal, konjonktivite, baş ağrısı, tat veya koku kaybı, ciltte kızarıklık veya el veya ayak parmaklarında renk değişikliğidir. Bunun yanı sıra nefes almada zorluk veya nefes darlığı, göğüs ağrısı, konuşma veya hareket kaybı gibi ciddi belirtiler de bulunmaktadır. Virüs bulaşan kişide semptomların ortaya çıkması ortalama 5-6 gün sürmekte ama bu süre bazen 14 güne kadar da uzayabilmektedir (WHO, 2020).

Aşılama, kişileri zararlı hastalıklara yakalanmamak için koruyan kolay, güvenilir ve etkili bir yol olup, belirli enfeksiyonlara direnç sağlayabilmek için vücudun doğal savunma mekanizmasını harekete geçirerek bağışıklık sistemini güçlendirmektedir. Bir hastalığa yakalanıldığında olduğu gibi, bağışıklık sistemini antikor oluşumu konusunda eğitmektedir. Ayrıca aşılar, sadece virüsler ya da bakteriler gibi öldürülmüş veya zayıflatılmış mikrop türleri içerdiğinden, herhangi bir hastalığa

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 7 Sayı/Issue : 2 Yıl/Year : 2021 ISSN -2149-6161

ve komplikasyona neden olmamaktadır. Birçok aşı, Aşıların çoğu enjeksiyon ile yapılmakta olup, ancak bazıları oral yolla verilmekte ya da burnun içine doğru püskürtülmektedir (WHO, 2021). Şu anda, bütün dünya Covid-19 salgınının ortasında bulunmaktadır ve DSÖ ve ortakları pandemiye takip etmek, kritik müdahaleler ile ilgili tavsiye vermek, ihtiyaç sahibi kişilere tıbbi malzeme temin etmek ve güvenli ve etkili aşılar geliştirip bu aşuların uygulanmasını sağlamak için yarış halindedir. Aşular, hedef aldıkları bakteri ve virüsleri tanıyıp onlarla daha etkin şekilde savaşabilme konusunda bağışıklık sistemini hazırlayarak milyonlarca insanın hayatını kurtarmaktadır. Aşular uygulandıktan sonra ise, vücutta hastalığa neden olacak olan mikroplar görülmesi durumunda, bu mikropları yok ederek hastalıkları önlemektedir. Dünyada 18 Şubat 2021 tarihinden itibaren en az yedi farklı aşı piyasa sürülmüş olup, bununla birlikte sayısı 200'ü bulan ve 60 adetten çoğu henüz geliştirme aşamasında bulunan aşı bulunmaktadır. Dünya çapındaki verilere bakıldığında, 18 Mart 2021 tarihi itibarıyla, DSÖ'ye 2.674.078 ölüm dahil olmak üzere 120.915.219 tanesi doğrulanmış olmak üzere toplam COVID-19 vakası bildirilmiş olup, 15 Mart 2021 tarihi itibarıyla toplam 363.691.238 doz aşı uygulanmıştır. (WHO, 2021).

Araştırmanın Problemi ve Amacı

Araştırmanın problemi katılımcıların Covid-19 pandemisi ile ilgili tutum ve davranışlarının ortaya konmasıdır. Araştırmanın alt problemi ise Covid-19 ile ilgili tutum ve davranışların demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, medeni durum, aile geliri, ailedeki birey sayısı, yaşanılan yer, eğitim durumu, meslek, aile bireylerine hastalık bulaştırma korkusu ve ölüm kaygısı) bakımından istatistiksel olarak farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesidir.

Bu araştırmada katılımcıların Covid-19'a yönelik tutum ve davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur;

H0: Katılımcıların Covid-19'a yönelik tutumları yeterli düzeydedir.

H1: Katılımcıların Covid-19'a yönelik davranışları yeterli düzeydedir.

H2: Yaş, Covid-19'a yönelik tutumların algılanmasında istatistiki olarak anlamlı farklar ortaya koymaktadır.

H3: Cinsiyet Covid-19'a yönelik tutumların algılanmasında istatistiki olarak anlamlı farklar ortaya koymaktadır.

H4: Yaşanılan yer, Covid-19'a yönelik tutumların algılanmasında istatistiki olarak anlamlı farklar ortaya koymaktadır.

H5: Toplu ortamlara girme endişesi, Covid-19'a yönelik tutumların algılanmasında istatistiki olarak anlamlı farklar ortaya koymaktadır.

H6: Ölüm kaygısı, Covid-19'a yönelik tutumların algılanmasında istatistiki olarak anlamlı farklar ortaya koymaktadır.

H7: Yaş, Covid-19'a yönelik davranışların algılanmasında istatistiki olarak anlamlı farklar ortaya koymaktadır.

H8: Cinsiyet Covid-19'a yönelik davranışların algılanmasında istatistiki olarak anlamlı farklar ortaya koymaktadır.

H9: Eğitim durumu, Covid-19'a yönelik davranışların algılanmasında istatistiki olarak anlamlı farklar ortaya koymaktadır.

H10: Toplu ortamlara girme endişesi, Covid-19'a yönelik davranışların algılanmasında istatistiki olarak anlamlı farklar ortaya koymaktadır.

H11: Ölüm kaygısı, Covid-19'a yönelik davranışların algılanmasında istatistiki olarak anlamlı farklar ortaya koymaktadır.

YÖNTEM

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 7 Sayı/Issue : 2 Yıl/Year : 2021 ISSN -2149-6161

Araştırmanın Türü

Bu araştırma, Covid-19'a yönelik tutum ve davranışların ortaya konması amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Türkiye'de Trabzon ve Konya illerinde ikamet eden kişiler oluşturmaktadır. Örneklem ise araştırmaya katılmayı kabul edip, ölçekleri eksiksiz dolduran 667 kişiden oluşmaktadır. Verilerin toplandığı tarihlerde araştırmaya katılmak için gönüllü olan, anket ve ölçekleri eksiksiz dolduran kişiler araştırmaya dahil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Soru Formu: 9 maddeden oluşan katılımcıların demografik, sosyo-ekonomik özelliklerini içeren bir formdur.

Anket formu: Araştırmada, Srichan ve arkadaşları (2020) tarafından COVID-19'a yönelik tutum ve davranışları ortaya koymak için geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Anket formu 2 kısımdan ve 28 maddeden oluşmaktadır ve orijinal çalışmadaki sorumlu yazar T. Apidechkul ile iletişim kurularak izin alınmış ve önce Türkçe'ye çevrilmiş, daha sonra ise iki dildeki formlar eşitlenerek anlam farklılığı ortadan kaldırılmıştır (Beaten ve ark., 2000'den aktaran: Ceyhan ve Uzuntarla, 2020).

Bölüm I COVID-19'un önlenmesi ve kontrolüne ilişkin tutum düzeyi: Ölçekte, Katılımcıların, COVID-19'a ilişkin tutumlarını ortaya koymak için 5 tanesi negatif ifade içeren, 10 madde yer almaktadır. Sorular, "Tamamen katılmıyorum" "Tamamen katılıyorum" arasında en düşük 1, en yüksek 5 puan olacak şekilde derecelendirilmektedir. Ölçekten alınan puanlar şu şekilde değerlendirilmektedir; 0-26 puan arası alanlar zayıf, 26-40 arasında puan alanlar orta, 41 ve üzeri puan alanlar ise iyi seviyede tutuma sahip olarak değerlendirilmeye alınmaktadır (Srichan ve ark., 2020'dan aktaran: Ceyhan ve Uzuntarla, 2020).

Bölüm II COVID-19'un önlenmesi ve kontrolüne ilişkin davranış düzeyi: Ölçekte, katılımcıların COVID-19'a yönelik yanıt verme davranışlarının ölçümü için 3'lü likert tarzında, 3 tane negatif ifade içeren 10 madde yer almaktadır. Sorular sırasıyla "her zaman" için ve "asla" arasında en yüksek 3, en düşük 1 puan olacak şekilde puanlandırılmıştır. 0-16 puan arası puan alanlar zayıf, 16-24 puan arası alanlar orta, 25 ve üzeri puan alanlar ise davranış düzeyi yüksek olarak değerlendirilmektedir (Srichan ve ark., 2020'dan aktaran: Ceyhan ve Uzuntarla, 2020).

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri online anket yöntemi ile 25.02.2021-15.03.2021 tarihleri arasında toplanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için 'Aksaray Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu' ndan yazılı izin alınmıştır (Tarih: 22/02/2021 ve no: 2021/01-112).

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizi, SPSS 24 paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan normal dağılım analizi sonuçlarına göre verilerin normal dağılmadığına karar verilmiştir ($p>0,05$). Verilerin değerlendirilmesinde frekans, toplam puan, ortalama gibi betimsel istatistikler ve demografik değişkenler ile ölçekler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığının ortaya konması için t testi ve ANOVA testleri kullanılmıştır. Covid'e yönelik tutum ve davranış ölçeğinin güvenilirliği .74'tür.

BULGULAR

Tablo 1’de katılımcıların demografik özellikleri belirtilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri (n=677)

Demografik Özellikler		n	%
Yaş	18-30	388	%58,2
	31-43	129	%19,3
	44-56	65	%9,7
	57-70	85	%12,7
Cinsiyet	Kadın	438	%65,7
	Erkek	229	%34,3
Medeni durum	Bekar	382	%57,3
	Evli	285	%42,7
Aile geliri	0-3000 tl	238	%35,7
	3001-6000 tl	227	%34,0
	6001 ve üzeri	202	%30,3
Ailedeki birey sayısı	1-3 birey	266	%39,9
	4-6 birey	365	%54,7
	7 ve üzeri	36	%5,4
Yaşanılan yer	Köy/kasaba	56	%8,4
	İlçe	117	%17,5
	İl	494	%74,1
Eğitim durumu	İlköğretim	12	%1,8
	Lise	69	%10,3
	Ön lisans	243	%36,4
	Lisans	234	%35,1
	Lisansüstü	109	%16,3
Meslek	Ev hanımı	37	%5,5
	Serbest meslek	26	%3,9
	Kamu çalışanı	164	%24,6
	Özel sektör çalışanı	65	%9,7
	Emekli	63	%9,4
	Öğrenci	268	%40,2
	İşsiz/çalışmıyor	44	%6,6
Aileye hastalık bulaştırma korkusu	Endişe duyuyorum	602	%90,3
	Endişe duymuyorum	37	%5,5
	Kararsızım	28	%4,2
Ölüm kaygısı	Evet	326	%48,9
	Hayır	252	%37,8
	Kararsızım	89	%13,3

Araştırmaya katılanların %65,7’si kadın, %57,3’ü evli, %36,4’ü ön lisans öğrencisi/mezunu, %40,2’si ise öğrencidir. Ayrıca katılımcıların, %74,1’inin yaşadığı yer il, %54,7’sinin ailesindeki birey sayısı 4-6 arasında, %35,7’sinin aile geliri 0-3000 tl arasında olup, %90,3’ü toplu ortamlara

girmekten dolayı ailesine hastalık bulaştırmaktan endişe duymakta ve %48,9 'u korona virüsten dolayı ölüm kaygısı yaşamaktadır (Tablo 1).

Tablo 2' de katılımcıların tutum ve davranış ölçeklerinden aldıkları puan ortalamaları belirtilmiştir.

Tablo 2. Ölçek Puan Ortalamaları

Ölçek	X±SS	Min- Max
Covid-19'a Yönelik Tutum Ölçeği	42,33±5,70	19-50
Covid-19'a Yönelik Davranış Ölçeği	26,82±2,14	13-30

Katılımcıların Covid-19'a yönelik tutum puan ortalamaları incelendiğinde; Covid-19'a yönelik tutumlar toplam puan ortalaması 42,33±5,70 ve Covid-19'a yönelik davranışlar toplam puan ortalaması 26,82±2,14'tür (Tablo 2).

Tablo 3'te katılımcıların covid-19'a yönelik tutum ve davranış puan ortalamalarını etkileyen faktörler belirtilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Covid-19'a Yönelik Tutum ve Davranış Puan Ortalamalarını Etkileyen Faktörler

Değişkenler		Covid'e Yönelik Tutum Ölçeği X		Covid'e Yönelik Davranış Ölçeği X	
		SS			SS
Yaş	18-30	42,29	6,05	26,75	2,32
	31-43	42,24	5,58	26,86	2,06
	44-56	42,90	5,55	26,87	1,70
	57-70	42,23	4,21	27,09	1,58
	X ^{2*}	2,071		0,646	
	p	0,558		0,886	
Cinsiyet	Kadın	42,91	5,24	27,02	1,93
	Erkek	41,23	6,36	26,44	2,44
	Z*	-3,026		-2,207	
	p	0,002		0,007	
Medeni durum	Bekar	42,39	5,83	26,79	2,36
	Evli	42,27	5,53	26,87	1,80
	Z*	-0,539		-1,095	
	p	0,590		0,007	
Aile geliri	0-3000 tl	41,86	6,03	26,53	2,37
	3001-6000 tl	42,90	5,21	26,96	1,83
	6001 ve üzeri	42,26	5,80	27,01	2,13
	X ^{2*}	2,677		3,555	
	p	0,262		0,169	
Ailedeki birey sayısı	1-3 birey	42,56	5,64	26,94	1,83
	4-6 birey	42,30	5,52	26,77	2,25
	7 ve üzeri	40,97	7,65	26,50	2,94
	X ^{2*}	1,162		0,094	
	p	0,559		0,954	
Yaşanılan yer	Köy/kasaba	40,52	6,61	26,37	2,31
	İlçe	43,10	5,43	26,98	2,09
	İl	42,39	5,61	26,84	2,12
	X ^{2*}	7,979		2,425	
	p	0,019		0,298	

Eğitim durumu	İlköğretim	42,75	4,20	25,83	1,52
	Lise	42,62	5,77	26,73	2,57
	Ön lisans	42,55	5,85	26,95	2,16
	Lisans	41,83	6,15	26,64	2,18
	Lisansüstü	42,70	4,28	27,11	1,65
	X ^{2*}	2,244		9,787	
p	0,691		0,044		
Meslek	Ev hanımı	42,21	6,17	26,40	2,80
	Serbest meslek	39,30	6,47	25,34	3,61
	Kamu çalışanı	42,04	5,72	26,85	1,74
	Özel sektör çalışanı	43,38	5,93	26,64	2,13
	Emekli	42,36	4,55	27,23	1,90
	Öğrenci	42,73	5,49	26,98	2,09
	İşsiz/çalışmıyor	41,31	6,66	26,70	1,97
	X ^{2*}	11,907		12,172	
p	0,064		0,058		
Hastalık bulaştırma korkusu	Endişe duyuyorum	43,00	5,12	27,05	1,90
	Endişe duymuyorum	35,78	7,32	25,10	3,09
	Kararsızım	36,75	6,80	24,17	2,66
	X ^{2*}	54,226		53,882	
	p	0,000		0,000	
Ölüm kaygısı	Evet	43,98	4,92	27,33	1,75
	Hayır	40,35	6,16	26,27	2,48
	Kararsızım	41,91	5,15	26,55	1,95
	X ^{2*}	58,416		35,543	
	p	0,000		0,000	

Tablo 3'e göre; Covid' e yönelik tutumlar puanları incelendiğinde, tutumlar ile yaş, medeni durum, aile gelir düzeyi, ailedeki birey sayısı, eğitim durumu ve meslek arasında istatistiksel olarak anlamlı farka rastlanmamıştır ($p>0,05$). Ayrıca, Covid-19'a yönelik tutumlar puan ortalamaları ile cinsiyet, yaşanılan yer, toplu ortamlara girmekten dolayı aile bireylerine hastalık bulaştırma endişesi ve ölüm korkusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmıştır ($p<0,05$).

Covid-19'a yönelik davranışlar puanları incelendiğinde ise yaşa, medeni duruma, aile gelir düzeyine, ailedeki birey sayısına, yaşanılan yer ve mesleğe göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Covid-19'a yönelik davranışlar puan ortalamalarının cinsiyete, eğitim durumuna, toplu ortamlara girmekten dolayı aile bireylerine hastalık bulaştırma endişesi ve ölüm korkusuna göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyayı tehdit eden ciddi bir sorunla karşı karşıya kalınması herkesi önce şaşırtmış daha sonra kaygılandırmıştır. Ayrıca, Acar (2020)'ye göre bu ölümcül salgının daha geniş alanda etkili olmaya başlamasıyla beraber bütün dünyada, özellikle solunumla ilgili sağlık malzemelerine olan talebin daha da artacağı ve virüsün dünya ekonomisi üzerinde yıkıcı etkilerinin olacağı görüşü hâkimdir. Bu gibi gelişmelere paralel olarak, herkes, doğru bilgiye ulaşma çabası içine girmiş ve kendini nasıl koruyacağını araştırmaya başlamıştır. Covid-19 ile ilgili bilgi sahibi olma, tutum ve davranışların tutarlı ve olumlu olması, bu hastalık ile başa çıkma ve bu hastalıktan korunmak için vazgeçilmez unsurlardır. Dünyanın Covid-19 pandemisinden biran önce kurtulabilmesi için herkesin bilinçli ve konuyla ilgili detaylı bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu çalışma Covid-19'a yönelik bilgi, tutum ve davranışların değerlendirilmesi amacıyla planlanmıştır.

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 7 Sayı/Issue : 2 Yıl/Year : 2021 ISSN -2149-6161

Araştırma sonuçlarına göre; araştırmaya katılanların %65,7'si kadın, %57,3'ü evli, %36,4'ü ön lisans öğrencisi/mezunu, %40,2'si öğrencidir. Ayrıca katılımcıların, %74,1'inin yaşadığı yer il, %54,7'sinin ailesindeki birey sayısı 4-6 arasında, %35,7'sinin aile geliri 0-3000 tl arasında olup, %90,3'ü toplu ortamlara girme sonucu ailesine hastalık bulaştırmaktan endişe duymakta ve %48,9 'u hastalık temelli ölüm kaygısı yaşamaktadır. Araştırmaya katılanların, Covid-19'a yönelik tutum puan ortalamaları incelendiğinde; Covid- 19'a yönelik tutumlar toplam puan ortalaması 42,33±5,70 ve davranışlar toplam puan ortalaması 26,82±2,14'tür. Bu bulgulara göre katılımcıların Covid-19 ile ilgili tutum ve davranışlarının iyi düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

Covid 19'a yönelik tutum ve davranış ölçekleri ile demografik değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığı incelenmiştir. Covid-19' a yönelik tutumlar puan ortalamalarının cinsiyete, yaşanan yere, toplu ortamlardan dolayı aile bireylerine hastalık bulaştırma endişesi ve ölüm korkusuna göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Kadınların Covid-19'a yönelik tutumlarının erkeklerden, ilde ve ilçede yaşayanların, köy/kasabada yaşayanlardan, toplu ortamlara girerek ailesine hastalık bulaştırmaktan endişe duyanların, endişe duymayanlardan ve bu konuda kararsız kalanlardan ve hastalık kaynaklı ölüm kaygısı yaşayanların yaşamayanlardan ve bu konuda kararsız olduğunu belirtenlerden ve kararsız kalanların ölüm kaygısı yaşamayanlardan daha iyi düzeyde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu durum, kadınların erkeklerden hijyen ve hastalık ile ilgili olarak daha duyarlı davranışları, büyük şehirlerde yaşayanların köy ve kasaba gibi daha küçük yerlerde yaşayanlara göre kalabalık ortamlarda daha fazla bulunmak zorunda kalmaktan ötürü kendilerini daha tedirgin hissetmeleri ve bu konuda endişelerinin daha fazla olması nedeniyle de daha fazla ölüm kaygısı taşımaları ile açıklanabilmektedir.

Covid-19'a yönelik davranışlar puanları incelendiğinde, yaşa, medeni duruma, aile gelir düzeyine, ailedeki birey sayısına, yaşanan yer ve mesleğe göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ($p>0,05$); ayrıca Covid-19'a yönelik davranışlar puan ortalamalarının cinsiyete, eğitim durumuna, toplu ortamlara girmekten dolayı aile bireylerine hastalık bulaştırma endişesi ve ölüm korkusuna göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo 3). Kadınların Covid-19'a yönelik davranışlarının erkeklerden lisans, ön lisans ve lise mezunlarının ilköğretim mezunlarından, toplu ortamlara girmekten dolayı ailesine hastalık bulaştırmaktan endişe duyanların, endişe duymayanlardan ve Covid-19 kaynaklı ölüm kaygısı yaşayanların yaşamayanlardan ve bu konuda kararsız olduğunu belirtenlerden daha iyi düzeyde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu durum kadınların evde ve iş hayatında temizlik konusunda erkeklerden biraz daha dikkatli ve takıntılı olmaları, eğitim düzeyi arttıkça Covid-19 ile ilgili farkındalığın daha fazla olması, Covid- 19 ile ilgili endişe duyanların davranışlarına diğerlerinden daha fazla dikkat etmeleri ve dolayısıyla daha fazla ölüm korkusu yaşamaları ile açıklanabilmektedir.

Covid 19 ile ilgili yapılan çalışmalardan tutum ve davranışları ölçen çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle araştırmamıza demografik değişkenler bakımından benzerlik ve farklılık gösteren çalışmalar ele alınmıştır. Ekiz vd., (2020)'nin çalışmasından elde edilen bulgulara göre; araştırmamızdan farklı olarak katılımcılar orta düzeyde sağlık kaygısına sahiptir ve katılımcıların Covid-19 salgınına yönelik kontrol algılarının, eğitim ve yaş değişkeni ile birlikte sağlık kaygısı düzeylerinden etkilendiği de gözlemlenmiştir. Başka bir çalışmadan elde edilen bulgular; kaygı düzeyini etkileyen bağımsız değişkenler arasında araştırmamıza benzer olarak cinsiyet ve araştırmamızdan farklı olarak medeni durum, çocuklu olma durumu, Covid-19'lu hastayla doğrudan teması olup olmaması ve temas süresi bakımından anlamlı farklılıklar bulunduğunu göstermektedir (Sakaoğlu vd., 2020). Ayrıca, Söğüt ve arkadaşlarının (2020) Türkiye'deki ebellek

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 7 Sayı/Issue : 2 Yıl/Year : 2021 ISSN -2149-6161

öğrencileri üzerinde gerçekleştirmiş oldukları çalışmadan, elde edilen bulgular; salgın esnasında hastaneye gelenler ve kronik hastalığı olan anne-baba veya akrabası olan kadın ebelik öğrencilerinin, cinsiyet bazında bakıldığında araştırmamıza benzer olarak kaygı düzeylerinin yüksek olduğuna ve kadın ebelik öğrencilerinin Covid-19 hakkında yüksek düzeyde bilgi sahibi olduğuna işaret etmektedir (Söğüt vd., 2020).

Araştırma sonuçlarına göre H0, H1, H3, H4, H5, H6, H8, H9, H10 ve H11 hipotezleri kabul edilirken, H2 ve H7 hipotezleri red edilmiştir. Pandeminin henüz hayatımızdan çıkmadığı ve varyantlarının ortaya çıkarak tehdit oluşturmaya devam ettiği bu günlerde, virüse karşı tedbirler alma konusunda çok daha dikkatli olunması ve kurallara daha fazla uyulması önerilmektedir. Covid-19'a karşı geliştirilen ve uygulamasına başlanan aşuların tam olarak etkili olması ve bu virüsün hayatımızdan tamamen çıkana kadar maske, sosyal mesafe ve hijyen konularında gerekli hassasiyetin gösterilmesinin öneminin fazla olduğu ve bu hassasiyetin gösterilmesinin hem bireysel hem de toplumsal açıdan bir görevimiz olduğu da unutulmamalıdır.

Ayrıca Covid-19'a yönelik tutum ve davranışların ortaya konmasının, bu konudaki bilinç ve farkındalığın artmasına katkı sağlaması beklendiği için bu konuda daha fazla meslek grubu ile karşılaştırmalı olarak ya da daha geniş kitlelerin dahil edildiği araştırmalar yapılması ve bu araştırmaların sonuçlarının karşılaştırılarak literatüre daha fazla katkı sağlanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, Y. (2020). Yeni Koronavirüs (COVID-19) Salgını ve Turizm Faaliyetlerine Etkisi, Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, 4,1,7-21.
- Arslan, İ. ve Karagül, S. (2020). Küresel Bir Tehdit (COVID-19 Salgını) ve Değişime Yolculuk, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:10, 1-36.
- Budak, F. ve Korkmaz, Ş. (2020). Covid- 19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği, Journal Of Social Research and Management, 1, 62-79.
- Ekiz, T, İlman, E. ve Dönmez, T. (2020). Bireylerin Sağlık Anksiyetesi Düzeyleri İle Covid-19 Salgını Kontrol Algısının Karşılaştırılması, Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi, 6, 1, 139-154.
- Ceyhan, S. ve Uzuntarla, Y. (2020). Akademik Personelin COVID-19'a Yönelik Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi, Turkish Studies, 15(6), 259-276.
- Sağlık Bakanlığı, (2021), Covid-19 Nedir?, 18.03.2021 tarihinde <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html> adresinden alınmıştır.
- Sakaoğlu, H, H, Orbatu, D, Emiroğlu, M ve Çakır, Ö (2020). Covid-19 Salgını Sırasında Spielberger Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeyi: Tepecik Hastanesi Örneği, Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi, 30(Ek sayı), 1-9.
- Söğüt, S, Dolu, İ. & Cangöl, E (2020). The Relationship Between COVID-19 Knowledge Levels And Anxiety States Of Midwifery Students During The Outbreak: A Cross-Sectional Web-Based Survey, Wiley, Perspectives In Psychiatric Care, 1-7.

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 7 Sayı/Issue : 2 Yıl/Year : 2021 ISSN -2149-6161

Türken, M. ve Köse, Ş. (2020). Covid- 19 Bulaş Yolları ve Önleme, Tepecik Hastanesi Örneği, Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi, 30(Ek sayı), 36-42.

World Health Organization (WHO) (2020-2021). Who Coronavirus Disease (Covid-19) 18.03.2021 tarihinde Dashboard.:<https://covid19.who.int/> adresinden alınmıştır.

World Health Organization (WHO) (2020). 18.03.2021 tarihinde [Home/Healthtopics/Coronavirus.:](https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1) https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1 adresinden alınmıştır.